

Aan de gemeenteraad van Overbetuwe
i.a.a. het college van burgemeester en wethouders

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum	Verzonden d.d.
Onderwerp: Rekenkamerbrief over de Programmabegroting i.r.t. de overige planning & controlinstrumenten		Behandeld door Frits van Vugt	6 oktober 2016 Telefoonnummer 06 52038492	Bijlage(n) 4

Geachte raad,

Namens de rekenkamercommissie doe ik u deze rekenkamerbrief toekomen, bedoeld om uw raad te ondersteunen bij uw kaderstellende en controlerende rol, meer in het bijzonder bij uw sturingsmogelijkheden via de belangrijkste planning- en controlinstrumenten, te weten de programmabegroting en de jaarstukken.

1. Aanleiding en context

De rekenkamercommissie is najaar 2015 gestart met een onderzoek naar de systematiek van de programmabegroting 2016 in relatie tot de andere planning & control instrumenten van de raad. Toen is aangegeven dat er met name wordt onderzocht in hoeverre de drie belangrijke w-vragen (a. wat wil de gemeente bereiken, b. wat gaat ze daarvoor doen, en c. wat gaat dat kosten?) duidelijk en in samenhang worden beantwoord in de begroting en in de jaarstukken.

Daarbij heeft de rekenkamercommissie een relatie gelegd met eerdere begrotingen en jaarstukken, en zondig met andere P&C-instrumenten. Op deze manier wil de rekenkamercommissie de raad inzicht geven in hoeverre de begrotings- en verantwoordingsinformatie voldoende is voor de raad om te kunnen (bij)sturen op beleidsprestaties en beleidseffecten en daarbij ook zijn budgetrecht adequaat kan uitvoeren.

Eerder had de commissie kennis genomen van de *verbeterslag* die het college voornemens was te maken inzake de P&C-cyclus.¹ Gelet op de aangekondigde verbetering van de kaderstellende en controlerende functie van de P&C, heeft de rekenkamercommissie aanvankelijk gewacht met het doorzetten van haar onderzoek. De aangekondigde verbeteracties om te zorgen voor gerichte sturingsinformatie in de programmabegroting heeft de rekenkamercommissie tot op heden niet teruggezien in het politieke discours. Reden voor de rekenkamercommissie om opnieuw aandacht voor dit thema te vragen via deze brief.

In oktober 2015 heeft een gesprek over dit onderzoek met raadsleden plaatsgevonden. Bij die gelegenheid is afgesproken het onderzoek niet al in het najaar van 2015, maar pas in het voorjaar van 2016 uit te brengen.

In maart 2016 hebben ook een paar belangrijke wijzigingen plaatsgevonden inzake het *Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten* (kortweg: BBV).² De aanleiding hiervoor lag onder meer in de

¹ Startnotitie "Verbetering planning & control cyclus", 7 januari 2015 (speerpunt 48 Uitvoeringsagenda).

² In het BBV zijn de regels opgenomen waaraan de begroting en jaarstukken van de gemeente moeten voldoen, zodat de raad zijn kaderstellende en controlerende rol optimaal kan invullen. Meer informatie: <http://www.commissiebbv.nl/>

constatering van de commissie Depla dat het wenselijk is om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te versterken.³ Dit heeft geleid tot een nieuw BBV (besluit van 5 maart 2016), met daarin onder andere een uniforme set van beleidsindicatoren, voorschriften tot verbetering van beleidsprestaties van verbonden partijen in de afzonderlijke hoofdstukken van de programmabegroting en een beter inzicht in de overheadkosten van de gemeente. Deze nieuwe eisen sluiten goed aan bij eerdere adviezen van de rekenkamercommissie⁴, en bij de opvatting van de rekenkamercommissie dat de drie w-vragen van de programmabegroting prominenter tot uitdrukking gebracht dienen te worden. Overigens stapt het BBV 2016 af van de vrijheid die gemeenten voordien hadden om de indeling in programma's naar eigen inzicht te bepalen. Voor de komende programmabegroting 2017 zullen deze nieuwe voorschriften ingaan.

De rekenkamercommissie wil met deze brief de discussie entameren over de wijze waarop de raad beter sturing kan geven via de programmabegroting, en beter controle kan uitoefenen via de programmaverantwoording. De wijze waarop de raad dat wil doen is primair de verantwoordelijkheid van de raad; zij het dat minimum-eisen zijn vastgelegd in het BBV. De rekenkamercommissie wil de raad graag behulpzaam zijn bij het invullen van die verantwoordelijkheid. Daarvoor heeft zij de P&C-instrumenten geanalyseerd, en doet zij suggesties doen ter verbetering hiervan. Wij denken daarmee een goede handreiking te doen voor een verdere verbetering van de programmabegroting (opmaat naar de programmabegroting 2018, waarvoor de raad kaders mee kan geven).

2. Scope van het onderzoek: de drie w-vragen

De rekenkamercommissie beperkt zich in dit onderzoek tot de (systematiek van de) drie w-vragen van de programmahoofdstukken in de begroting en jaarstukken. Dat doet zij omdat de sturingskracht van de raad voor een belangrijk deel zit in het consequent sturen hierop. In deze rekenkamerbrief wordt dus niet ingegaan op bijv. de paragrafen, noch op financiële issues (zoals investeringen, weerstandsvermogen, e.d.).

De (jaarlijkse) controle op de drie w-vragen gebeurt via de programmaverantwoording (deze maakt onderdeel uit van de jaarstukken).

Op basis van de regelgeving (BBV) geven we hierna aan wat deze drie w-vragen precies inhouden.

De drie w-vragen

Het BBV zegt daarover het volgende in artikel 8, derde lid:

“Het programmaplan bevat per programma:

- a. De doelstelling, in het bijzonder de maatschappelijke effecten, *ten minste toegelicht aan de hand van de bij ministeriële regeling vast te stellen beleidsindicatoren;*
- b. De wijze waarop ernaar gestreefd wordt de effecten te bereiken, *en de betrokkenheid hierbij van verbonden partijen;*
- c. De raming van baten en lasten.”

De cursieve passages zijn ingevoegd bij de wijziging van het BBV op 5 maart 2016.

De drie w-vragen corresponderen met deze drie onderdelen van het programma(-plan). Het BBV gaat er van uit dat er een nauwe relatie is tussen deze drie w-vragen, waarbij de na te streven maatschappelijke effecten leidend zijn. De toelichting van het BBV 2003 zegt heel kernachtig: “Een programma is een geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken”.

De commissie Depla geeft duidelijk aan hoe deze drie w-vragen van indicatoren kunnen worden voorzien:

“Voor de vraag ‘Wat willen we bereiken?’ zijn outcome indicatoren relevant, voor ‘Wat gaan we daarvoor doen?’ output indicatoren en voor ‘Wat mag het kosten?’ input indicatoren.”

³ VNG, *Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten*; rapport van de adviescommissie Depla, 8 mei 2014.

⁴ Zo heeft de rekenkamercommissie naar aanleiding van haar onderzoek naar verbonden partijen, i.c. Presikhaaf, aanbevolen “dat de raad een inhoudelijke visie vaststelt op het beleidsterrein waarop de verbonden partij acteert en dat de prestaties die de verbonden partij dient te leveren, bij dienen te dragen tot het bereiken van één of meer vastgestelde gemeentelijke doelen” (rapport *Grip van de raad op verbonden partijen*, 27 oktober 2015). In het rapport *Zorgen om de dag van morgen?* (13 oktober 2014) beveelt de rekenkamercommissie aan om als raad concrete en meetbare doelen (outcome) te formuleren voor het sociaal domein, en bij het vaststellen er van ook meteen een set van indicatoren vast te stellen, incl. afspraken hoe, door wie en hoe frequent deze gemonitord zullen worden. De aanbevelingen van beide rapporten werden door de gemeenteraad overgenomen.

Daar waar het gaat over de outcome indicatoren stelt de commissie Depla dat het hier zowel objectieve als subjectieve indicatoren worden gehanteerd.⁵

De pendant van het programmaplan is de programmaverantwoording. Het BBV schrijft voor dat deze verantwoording ook volgens dezelfde drie w-vragen verloopt. Art. 25, tweede lid BBV stelt: "De programmaverantwoording biedt per programma inzicht in:

- a. de mate waarin de doelen zijn gerealiseerd, *ten minste toegelicht aan de hand van de bij ministeriële regeling vast te stellen beleidsindicatoren;*
- b. de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken;
- c. de gerealiseerde baten en lasten."

Het moge duidelijk zijn dat daarmee de programmaverantwoording het spiegelbeeld dient te zijn van het programmaplan.

3. Veranderingen in de loop der jaren in de programmaplannen en programmaverantwoordingen

De rekenkamercommissie heeft de programmabegrotingen van de jaren 2013 t/m 2016 en de jaarstukken over de jaren 2013 t/m 2015 van de gemeente Overbetuwe geanalyseerd. Daarbij vallen de volgende zaken op.

Programmaplan

2013:

- per programma een beschrijving van de eerste w-vraag d.m.v. een doelenboom: onderscheid in strategische doelen, hoofddoelen en subdoelen, die grotendeels outcomegericht zijn beschreven (met name de programma's Samenleven en Leren & Werken zijn zeer uitgebreid);
- een overzicht van indicatoren per subdoel, incl. een operationalisering met bronvermelding en streefcijfers (dus SMART⁶); beknopte beschrijvingen van de tweede w-vraag (beperkt aantal maatregelen; zelden SMART);
- derde w-vraag: lasten en baten op programma- en productniveau.

2014:

- eerste w-vraag: vergelijkbare beschrijving in een doelenboom, maar nu zonder een overzicht van indicatoren (niet SMART);
- beknopte beschrijvingen van de tweede w-vraag (zelden SMART);
- derde w-vraag: lasten en baten op programma- en productniveau.

2015:

- andere programma-indeling: geen vijf programma's meer, maar 10 (overstap naar een functionele indeling van de begroting);
- eerste w-vraag: geen doelenboom meer, maar speerpunten, die meestal concrete maatregelen betreffen (zelden outcome- maar vooral outputgericht), ondanks de formele indeling in 3 w-vragen per speerpunt; deze speerpunten zijn afgeleid van de *Uitvoeringsagenda 2014 – 2018; Doorvertaald* (6 oktober 2014). Daarin is een opsomming van 53 speerpunten uit het coalitieprogramma opgenomen, die over het algemeen outputgericht zijn (2^e w-vraag).⁷
- beknopte beschrijvingen van de tweede w-vraag (zelden SMART);
- derde w-vraag: lasten en baten op programma- en productniveau. Plus relatie met PNL-posten uit de kadernota 2015.

⁵ Zie p. 23 van het rapport. De commissie Depla geeft hierbij het volgende voorbeeld van outcome indicatoren: "Objectieve indicatoren voor veiligheid zijn bijvoorbeeld het aantal winkeldiefstallen, woninginbraken en straatroven. Bij subjectieve indicatoren gaat het om de beleving van inwoners en bijvoorbeeld winkeliers, zoals hoe veilig voelt men zich op straat, in huis, in de winkel op verschillende tijdstippen."

⁶ SMART staat voor: Specifiek (beschreven), Meetbaar (dus geoperationaliseerd in indicatoren met meetinstrument), Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.

⁷ Met dien verstande dat bij deze speerpunten ook mijlpalen (tussenresultaten) en eindresultaten aangegeven zijn, waardoor deze maatregelen over het algemeen SMART zijn geformuleerd.

2016:

- voor eerste, tweede en derde w-vraag: dezelfde opzet als in 2015
- net als in 2015 zijn de speerpunten afgeleid van de *Uitvoeringsagenda 2014 – 2018; Doorvertaald* (6 oktober 2014)
- er is gekeken of er verschillen bestaan met de begrotingsteksten uit 2015. Vaak staat er in de begroting 2016 (nagenoeg) hetzelfde als in 2015, dan wel in essentie hetzelfde als in 2015. Waardoor er vraagtekens te zetten zijn bij de vooruitgang in de uitvoering van de begrotingsvoornemens uit 2015. Zie bijlage 1.

Programmaverantwoording

2013:

- eerste w-vraag: doelen worden genoemd, maar geen verantwoording over het realiseren ervan (d.m.v. de cijfers, behorende tot de subdoelen);
- tweede w-vraag: verantwoording op de maatregelen uit de programmabegroting;
- derde w-vraag: verantwoording lasten en baten op programmaniveau; verschillen op productniveau.

2014:

- voor eerste, tweede en derde w-vraag: dezelfde opzet als in 2013, met dien verstande dat gesteld wordt dat de programma's zoals opgenomen in de programmabegroting per maart 2014 beëindigd waren, en dus geen inhoudelijke verantwoording over de eerste maanden wordt gegeven. Naar de mening van de rekenkamercommissie was dat weliswaar te verklaren vanuit de wisseling van raadsperiode, maar niettemin onjuist: in de jaarstukken behoort over het gehele begrotingsjaar verantwoording afgelegd worden. Aan de andere kant wordt gesteld dat het gedachtegoed uit het programma van 2014 nog steeds actueel is.

2015:

- tweede w-vraag: verantwoording op de maatregelen uit de programmabegroting;
- derde w-vraag: verantwoording lasten en baten op programmaniveau, verschillen op productniveau. Plus relatie met PNL-posten uit de kadernota 2015.

Conclusies

Resumerend stelt de rekenkamercommissie vast dat in 2013 de *eerste w-vraag* nog outcomegericht was (geformuleerd in maatschappelijke effecten), maar dat dit outcomekarakter in de loop der jaren is verdwenen. Het heeft de rekenkamercommissie overigens verbaasd dat dit gebeurd is zonder dat daarover in of met de gemeenteraad een fundamentele discussie is gevoerd.

De vraag 'wat wil de gemeente bereiken?' wordt de laatste twee begrotingen voornamelijk ingevuld met het opsommen van maatregelen, te ondernemen studies en het opstellen van nota's, en nog maar amper met het formuleren van een maatschappelijk effecten. Bovendien valt op dat in de begroting van 2013 voor het laatst een overzicht van meetbare indicatoren was opgenomen (al bij de jaarverantwoording over 2013 was deze verdwenen).

Met andere woorden: de speerpunten uit de laatste programmabegrotingen 2015 en 2016 zijn voor het overgrote deel niet gericht op maatschappelijke effecten en onvoldoende SMART. In bijlage 1 is dit toegelicht voor de programmabegroting 2016.

De rekenkamercommissie is daarom van oordeel dat de raad op basis van de programmabegroting onvoldoende kan sturen op de gewenste maatschappelijke effecten en daarmee ook onvoldoende zicht krijgt op de effectiviteit van de maatregelen/speerpunten.

De *tweede w-vraag* wordt over het algemeen ingevuld door het beschrijven van een aantal maatregelen per programma. De verantwoording in de Jaarstukken is daar – zoals het hoort - meestal een spiegelbeeld van. Concreet (met mijlpalen of eindresultaten op een bepaalde datum) zijn de meeste maatregelen echter niet. Dit wordt wel voor een deel (althans vanaf 2015) gecompenseerd via de *Uitvoeringsagenda 2014 -2018; Doorvertaald*, zij het dat dit geen raadsdocument is.

Doordat veel maatregelen onvoldoende concreet worden ingevuld, kan volgens de rekenkamercommissie de raad onvoldoende de voortgang van maatregelen via de begroting in de gaten houden noch tijdig bijsturen als deze voortgang stroef loopt. Ook constateert de rekenkamercommissie dat heel vaak maatregelen in het geplande begrotingsjaar niet uitgevoerd worden, zonder dat duidelijk is gemaakt in de jaarstukken waarom dat niet gebeurd is.

De financiële verantwoording per programma (de *derde w-vraag*) is in de loop der jaren iets gedetailleerder geworden, omdat er naast de verantwoording van de lasten en baten per programma, ook de relatie met de PNL-posten wordt gelegd en de verschillen op productniveau explicieter worden gemaakt. Een groot deel van de speerpunten (uit de begrotingen 2015 en 2016) zijn echter geen PNL-posten, zodat van een substantieel deel van deze speerpunten onduidelijk is wat de kosten daarvan zijn (in de programmabegroting staat dan: "hiervoor is budget beschikbaar binnen de bestaande middelen").

Over het algemeen – zo constateert de rekenkamercommissie – is de kwaliteit van de financiële informatie in de loop der jaren toegenomen. Maar het kan beter. Met name zijn er nog veel verbeteringen mogelijk bij het leggen van een zichtbare relatie tussen doelen en activiteiten.

4. Meer scherpste gewenst in doelen en prestaties: 'SMART is the answer'

"Would you tell me, please, which way I ought to go from here?"

"That depends a good deal on where you want to get to."

"I don't much care where –"

"Then it doesn't matter which way you go."

— Lewis Carroll, *Alice in Wonderland* (1865)

De rekenkamercommissie mist doelen in de programmabegroting die aangeven welk maatschappelijk effect men wil bereiken met de voorgestelde maatregelen en beschikbaren gelden in enig begrotingsjaar. Er worden in de begroting 2016 wel veel speerpunten en maatregelen opgesomd, maar onduidelijk blijft (meestal) waartoe die moeten dienen.

Zonder concreet geformuleerde (outcomegerichte) doelen met een streefwaarde zal het onduidelijk zijn en blijven of het gevoerde beleid effectief was. De maatstaf om de effectiviteit te kunnen bepalen ontbreekt dan immers. Om in Carolls woorden te blijven: als niet duidelijk is waartoe de maatregelen moeten leiden, weet je als gemeente niet of je op de goede weg bent. Je kunt dan hooguit achteraf zeggen dat je de maatregelen genomen hebt en wat ze hebben gekost, niet of ze effectief waren.

De rekenkamercommissie heeft geconstateerd dat binnen de raad verschillend gedacht wordt over het belang van SMART outcome doelen. Tijdens het gesprek dat zij op 13 oktober 2015 had met afgevaardigden van de verschillende fracties bleek dat een deel van de raadsleden de begrotingsteksten m.b.t. de eerste w-vraag voldoende en helder vonden. Anderen daarentegen gaven aan dat zij de teksten te sterk in kwaliteit vonden wisselen. Vaak waren er in hun ogen (kleine) maatregelen opgenomen in plaats van doelen (gericht op outcome). Deze raadsleden gaven ook aan dat de veronderstelling is dat zij weten dat de doelen zijn opgenomen in beleidsnota's, maar dat dit in hun ogen onvoldoende het geval is: diverse beleidsnota's zijn verouderd, of doelen geven daarin ook onvoldoende de visie voor de (middel)lange termijn weer.

De waarneming van deze raadsleden dat er vaak geen adequate (outcome) doelen zijn opgenomen in actuele beleidsnota's stemt overeen met hetgeen de rekenkamercommissie in haar analyse heeft aangetroffen, zeker als daarbij in acht wordt genomen dat verwacht wordt dat deze doelen zo SMART mogelijk zijn geformuleerd.. In de [bijlage 2 t/m 4](#) wordt dit toegelicht aan de hand van een drietal programma's die de rekenkamercommissie heeft geanalyseerd. Daaruit blijkt dat alleen bij het programma Openbare orde en veiligheid er een relatie ligt tussen outcomegerichte doelen van een (recente) beleidsnota (die in een Uitvoeringsplan deels SMART zijn gemaakt) en het corresponderende speerpunt uit de programmabegroting 2016. Bij de andere onderzochte programma's (Economische zaken, en Verkeer, vervoer en waterstaat) was dat niet het geval.

De in paragraaf 1 gememoreerde aanpassing van het BBV zal in de ogen van de rekenkamercommissie een stimulans kunnen zijn om de weg naar doelformulering en – monitoring op outcome, zoals in het BBV bedoeld is, weer in te slaan in Overbetuwe.

Op basis van het aangescherpte BBV (in de genoemde artikelen 8 en 25), heeft de Minister van BZK een lijst vastgesteld van beleidsindicatoren (voor het grootste deel outcome-achtig van aard) die de gemeenten verplicht zijn op te nemen in hun programmabegroting vanaf 2017.⁸ Deze regeling was al voorgesteld door de commissie Depla, die als verbetervoorstel had om een minimumset van indicatoren vast te stellen. De uiteindelijke lijst bedraagt 39 beleidsindicatoren, zoals het aantal winkeldiefstallen en geweldsmisdrijven, het (absoluut en relatief) onderwijsverzuim, de netto arbeidsparticipatie en de werkloosheid onder jongeren. Van (bijna) alle beleidsindicatoren zijn landelijke bronnen beschikbaar, en ze zijn zo opgesteld dat vergelijking tussen gemeenten met ingang van 2017 mogelijk wordt op begrotingsbasis. Let wel, dit zijn de verplicht voorgeschreven indicatoren, die het Rijk wil zien om op lokaal niveau het "sturen op de effecten van beleid" te stimuleren. En daarnaast voor de vergelijkbaarheid van gemeenten, ook van belang voor de sturing en controle door raadsleden. De gemeenten kunnen naar eigen believen daar beleidsindicatoren (op outcome) aan toevoegen. Dat zal ook wel nodig zijn want de rekenkamercommissie constateert dat de landelijk voorgeschreven lijst maar voor een klein deel de relevante beleidsterreinen en -issues dekt waar de gemeente op stuurt. Met andere woorden: met het opnemen van het lijstje verplichte beleidsindicatoren kom je er als gemeente niet!

De beleidsindicatoren worden niet genormeerd door het Rijk; er worden geen streefwaarden aan verbonden – dat zou de beleidsautonomie van gemeenten hebben aangetast. Maar het staat gemeenten natuurlijk vrij dat wel te doen. Sterker nog, in de ogen van de rekenkamercommissie is het een logische stap om op het moment dat de raad (nieuw) beleid formuleert in termen van maatschappelijk gewenste effecten, hier ook streefwaarden aan te verbinden, om vervolgens te monitoren of de genomen maatregelen tot het gewenste effect leiden (overigens wetende dat er ook andere, externe factoren hierop van invloed kunnen zijn). Dit zou dan zijn weerslag krijgen in een aldus van SMART doelen voorziene programmabegroting en programmaverantwoording. Deze (inhaal-)slag is nodig in Overbetuwe, en de rekenkamercommissie beveelt aan daar snel mee te beginnen, zeker nu er landelijk voorschriften op dit punt zijn gekomen.

Tegelijkertijd vraagt de rekenkamercommissie aandacht voor de tweede w-vraag. Hoewel in de loop der tijd (mede door het instrument van de Uitvoeringsprogramma) er in Overbetuwe goede vorderingen zijn gemaakt bij het concretiseren van de maatregelen en acties die bij zouden moeten dragen aan het bereiken van de beleidseffecten, is ook hier nog een hoop te winnen met het oog op de invulling van de kaderstellende en controlerende rol van de raad (en de invulling van zijn budgetrecht). Daartoe moeten (al dan niet afgeleid van het Uitvoeringsprogramma of uitvoeringsnota's) in de programmabegroting de majeure maatregelen opgesomd zijn, voorzien van concrete mijlpalen en/of eindresultaten ('wat is op 31 december van het begrotingsjaar bereikt?'). Liefst voorzien van een prijskaartje per majeure maatregel (derde w-vraag). Op deze wijze krijgt de raad niet alleen meer inzicht in de (voorgenomen) beleidsprestaties en de daarmee gemoeide kosten, maar kan dat ook gebruiken bij het eventueel amenderen van de concept-begroting (versterking van de autorisatiefunctie).

5. Nadere discussie en handreiking

De rekenkamercommissie beseft dat een verandering (in het gebruik) van belangrijke instrumenten als programmabegroting en – verantwoording de nodige reflectie vergt, en niet in een handomdraai valt te realiseren.

Bovendien stellen wij ons voor dat deze rekenkamerbrief wellicht nog nadere toelichting behoeft.

Vandaar dat wij op 19 oktober (aanvang 19.00 uur) een workshopsessie gaan organiseren waarin zowel wordt ingegaan op de uitkomsten van dit onderzoek als 'geoefend' wordt met het meer sturen op het formuleren van SMART beleidsdoelen en – prestaties. Tegelijkertijd kan deze sessie dan gebruikt worden om 'best practices' op dit gebied te kunnen laten zien – naar dergelijke voorbeelden is tijdens de bijeenkomst

⁸ Regeling van 24 maart 2016, tot vaststelling van de beleidsindicatoren die door gemeenten in de programma's en programmaverantwoordingen worden opgenomen.

met raadsleden op woensdag 19 oktober 2015 gevraagd. Wij hebben deze sessie al aangekondigd in onze brief van 14 september jl.

Wij nodigen u en het college van harte uit deel te nemen aan deze sessie.

6. Nog geen bestuurlijke reactie

Wij hebben in onze voortgangsbrief van 14 september al aangegeven dat wij de concept-rekenkamerbrief voor een gecombineerde ambtelijke en bestuurlijke wederhoor op 31 juli hadden aangeboden aan het college. Aanvankelijk hadden wij om een reactie gevraagd op uiterlijk 6 september, maar hebben hierop twee weken uitstel gegeven aangezien de portefeuillehouder aangaf dat deze termijn te kort was, mede gelet op het zomerreces.

Ambtelijk hoorden wij vervolgens dat wij op 27 september een reactie zouden krijgen, maar recent (op 4 oktober) vernamen wij namens de portefeuillehouder dat de bestuurlijke reactie er nog niet was, en stelde hij ons voor de rekenkamerbrief alvast in procedure te brengen.

Dat doen we dus bij deze, in de veronderstelling dat de bestuurlijke reactie ons binnenkort zal bereiken. Wij zullen u deze reactie, voorzien van een nawoord van onze kant, zo spoedig mogelijk toesturen.

7. Tot slot

De commissie hoopt dat u uw voordeel kunt doen met deze rekenkamerbrief, en dat deze bij mag dragen aan een kwalitatieve verbetering van de programmabegroting en de jaarstukken en tot een betere onderlinge aansluiting met de andere P&C-instrumenten. Wij beseffen dat zo'n verbeterproces enige tijd zal vergen voor raad, college en ambtelijke organisatie.

Wij hopen dat met de door ons georganiseerde sessie de discussie vervolgens voortgezet gaat worden. Een spoorboekje van de raad over hoe dit – in deelstappen - aan te pakken zou wellicht handig kunnen zijn.

De rekenkamercommissie is gaarne bereid deze discussie - ook in een latere fase - te faciliteren.

Met vriendelijke groet,

Namens de rekenkamercommissie,

Frits van Vugt, voorzitter

Bijlage 1

De “speerpunten” van de programmabegroting 2016 nader bezien

Deze speerpunten van de begroting zijn gecategoriseerd naar: outcome doel (maatschappelijk effect), visie-ontwikkeling (beleid wordt ontwikkeld), maatregelen (er worden concrete maatregelen/ acties genoemd) en onderzoek (onderzoek wordt aangekondigd). Slechts één doel blijkt outcomegericht geformuleerd.

Daarnaast is gekeken of er verschillen bestaan met de begrotingsteksten (toelichtingen) uit 2015. Vaak staat er in de begroting 2016 (nagenoeg) dezelfde als in 2015 ('ja'), dan wel 'in essentie hetzelfde' als er in 2015 stond. Waardoor vraagtekens te zetten zijn bij de vooruitgang in de uitvoering van de begrotingsvoornemens uit 2015.

progr.	speerpunt	Outcome doel	Visie-ontwikk.	Maatregel(en)	Onderzoek	Vergelijkbaar met progr. begr. 2015?
2.1	Verbeteren van de veiligheid	x *)				Er staat in essentie hetzelfde
2.1	Ontwikkelen visie woonfuncties op bedrijventerreinen		x			ja
2.2	Spoorzone en verbeteren infrastructuur noordrand Elst			x		Er staat in essentie hetzelfde
2.2	Studie verrichten extra aansluiting A325				x	ja
2.2	Bevorderen optimale verbindingen tussen de kernen				x	Er staat in essentie hetzelfde
2.3	Opstellen Economisch actieplan		x			ja
2.4	Opstellen strategische onderwijsagenda		x			ja (m.d.v. dat men deze heroverweegt)
2.4	Onderzoeken huisvesting Overbetuwe College				x	Er staat in essentie hetzelfde
2.5	Uitwerken kostendekkende tarievenaccommodaties		x			ja
2.5	Realiseren nieuwbouw MFC/ sportaccommodatie Herveld-Andelst			x		Er staat in essentie hetzelfde
2.5	Ontwikkelen visie op bibliotheek		x			Er staat in essentie hetzelfde
2.6	Vorbereiden transformatie sociaal domein			x deels	x deels	Vervolgacties op 2015
2.7	Actualiseren klimaatbeleid		x			Er staat in essentie hetzelfde
2.7	Onderzoeken toekomst milieustraten Elst en Andelst				x	ja
2.8	Landschappelijk karakter bewaren en beter benutten		x deels	x deels		ja
2.8	Onderzoeken mogelijkheden één integrale, lokale omgevingsvisie				x	Er staat in essentie hetzelfde
2.8	MFC Valburg			x		Vervolgactie op 2015
2.10	Behoud levendige dorpen met eigen karakter door voorziening op maat		x			Vervolgacties op 2015
2.10	Versterken functioneren dorpsraden, wijkplatforms en oranjeverenigingen		x deels	x deels		Wordt gekoppeld aan het vorige speerpunt
2.10	Regionale samenwerking: in beeld brengen en evalueren				x	ja
	Aantallen per 'soort' speerpunt	1	9	6	7	

*) Opmerking: het outcomegerichte doel m.b.t. veiligheid is niet SMART geformuleerd

Bijlage 2

Programma Economische zaken

BEGROTING 2016		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De eerste w-vraag: wat willen we bereiken? / art. 8 BBV, 3 ^e lid, onder a		
a. Volgen de ambities uit een visie?	Deels	De beleidslijnen komen deels overeen met de speerpunten uit het Economisch Actieprogramma.
b. Zijn de ambities geformuleerd als een maatschappelijk effect (outcome)?	Nee	De drie w-vragen zijn uitgewerkt per speerpunt. De speerpunten hebben niet het karakter van doelstellingen gericht op het realiseren van een maatschappelijk effect.
c. Dekken de ambities het hele programma af?	Nee	Het enige uitgewerkte speerpunt is het opstellen van een economisch actieplan. Dat is geen doelstelling, maar een activiteit. De beschrijving van die activiteit richt zich bovendien alleen op de eerste beleidslijn zoals die aan het begin van het programma is opgenomen.
d. Zijn de ambities voorzien van (outcome-)indicatoren om deze te meten?	Nee	
e. Is er nulmeting van indicatoren uitgevoerd?	Nee	
f. Is er een streefwaarde verbonden aan het te bereiken maatschappelijk effect?	Nee	
g. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	
De tweede w-vraag: wat gaan we daarvoor doen? / art. 8 BBV, 3 ^e lid, onder b		
a. Kunnen met de voorgenomen activiteiten de beoogde ambities volledig worden bereikt?	Nee	De enige activiteit die genoemd is, betreft het opstellen van een economisch actieplan.
b. Is voor de activiteiten aangegeven wat <i>specifiek</i> in het <i>begrotingsjaar</i> gepresteerd wordt?	Nee	Het economisch actieplan wordt in september 2015 vastgesteld, zo is aangegeven. Dat is dus voor aanvang van het begrotingsjaar. Enkel is aangegeven dat het economisch actieplan jaarlijks geactualiseerd zal worden. In het

BEGROTING 2016		
Criterium	Oordeel	Toelichting
		economisch actieplan zelf is duidelijk aangegeven wat specifiek in 2015 én 2016 gepresteerd wordt.
c. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	
De derde w-vraag: wat gaat dat kosten? / art. 8 BBV, 3 ^e lid, onder c		
a. Is het programma voorzien van een overzicht van baten en lasten?	Ja	
b. Sluit de systematiek van het financieel overzicht aan op de onderscheiden doelen	Nee	
c. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	

JAARSTUKKEN 2015		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De eerste w-vraag: wat willen we bereiken?		
a. Wordt verantwoording afgelegd over de beoogde doelen uit de begroting?	Nee	In de begroting zijn geen doelen opgenomen, alleen speerpunten die het karakter van activiteiten hebben.
b. Wordt hierbij gebruik gemaakt van de indicatoren uit de begroting?	Nee	In de begroting waren ook geen indicatoren opgenomen.
c. Is er een verklaring gegeven voor het al dan niet realiseren van de doelen uit de begroting?	Nee	
De tweede w-vraag: wat gaan we daarvoor doen?		
a. Wordt verantwoording afgelegd over de beoogde activiteiten uit de begroting?	Deels	De ontwikkelingen en stand van zaken rond de uitvoering van de activiteiten (speerpunten) wordt beschreven.
b. Is aangegeven tot welke <i>specifieke</i> resultaten dat in het <i>verslagjaar</i> heeft geleid? (bijdrage aan ambitie?)	Nee	Benoemd is welke stappen gezet zijn / tussenproducten gerealiseerd zijn.
c. Zijn afwijkingen van de uitvoering van de activiteiten verklaard?	Nee	
De derde w-vraag: wat gaat dat kosten?		
a. Zijn afwijkingen van de lasten	Nee	De financiële verantwoording betreft niet

JAARSTUKKEN 2015		
Criterium	Oordeel	Toelichting
verklaard?		meer dan een overzicht van de ontwikkeling van de begroting en een opsomming van de afwijkingen. Er worden geen verklaringen of toelichtingen gegeven. Opvallend is dat de realisatie een forse afwijking laat zien ten opzichte van de gewijzigde begroting. Voor de raad is het van belang te weten of en zo ja waarom dat niet in het lopende begrotingsjaar voorzien was. Nu kan er niet meer bijgestuurd worden.
b. Zijn afwijkingen van de baten verklaard?	Nee	

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – JAARSTUKKEN – KADERNOTA - UITVOERINGSAGENDA		
Criterium	Oordeel	Toelichting
a. Zijn de Jaarstukken (i.c. programmaverantwoording) in algemene zin een spiegelbeeld van de programmabegroting (i.c. programmaplan)?	Ja	
b. Sluit de programmabegroting aan op de Uitvoeringsagenda (inhoudelijk en financieel)?	Deels	
c. Sluit de programmabegroting aan op de Kadernota (inhoudelijk en financieel)?	Ja	Er is sprake van aansluiting, maar opgemerkt moet worden dat onduidelijk blijft waarom extra middelen nodig zijn voor bepaalde speerpunten.

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – ONDERLIGGENDE BELEIDSNOTA'S		
Criterium	Oordeel	Toelichting
a. Ligt er een actuele beleidsnota (-visie) aan het programma (of een deel er van) ten grondslag?	Deels	Er is een actieprogramma opgesteld voor de periode 2015 – 2018. Dit actieprogramma vervangt het sociaal economisch beleidsplan 2012 – 2015.
b. Sporen de daarin verwoorde ambities met die van de programmabegroting?	Deels	In het actieprogramma zijn drie speerpunten opgenomen; in de programmabegroting vier beleidslijnen. De enige die overeenkomt is 'sterke werklocaties'.
c. Is de beleidsnota voorzien van een uitvoeringsprogramma?	Ja	Het actieprogramma is feitelijk een uitvoeringsprogramma. Het actieprogramma

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – ONDERLIGGENDE BELEIDSNOTA'S		
Criterium	Oordeel	Toelichting
		heeft een looptijd van vier jaar, en wordt elk jaar geactualiseerd.
d. Spoort het uitvoeringsprogramma qua (planning van de) activiteiten met de programmabegroting?	Nee	De enige activiteit in de programmabegroting betreft het actualiseren van het actieprogramma zelf.
e. Wordt er in de betreffende beleidsnota inzicht geboden in de wijze waarop en de criteria waarmee het beleid wordt geëvalueerd?	Nee	Er is in het actieprogramma alleen aangegeven dat elk kwartaal gemonitord wordt.

Bijlage 3

Programma Openbare orde en veiligheid

BEGROTING 2016		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De eerste w-vraag: wat willen we bereiken? / art. 8 BBV, 3^e lid, onder a		
a. Volgen de ambities uit een visie?	Ja	De programmabegroting 2016 verwijst naar de recente Nota Integrale Veiligheid 2015 - 2019. Deze nota is uitgewerkt in een Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2015/2016.
b. Zijn de ambities geformuleerd als een maatschappelijk effect (outcome)?	Deels	Het speerpunt "verbeteren van de veiligheid" is summier uitgewerkt in drie w-vragen. De eerste w-vraag bestaat overigens voor het grootste deel uit activiteiten/maatregelen, niet uit maatschappelijke effecten.
c. Dekken de ambities het hele programma af?	Deels	De meeste deelthema's worden wel genoemd (criminaliteit, operationele hulpdiensten), maar meer ook niet. Het is ook onduidelijk wat de echte prioriteiten zijn. Zij dat de 4 genoemde onderwerpen, in het begin van paragraaf 2.1, of 6 thema's die genoemd worden in onder punt a (eerste w-vraag). Er ligt geen zichtbare relatie tussen beide passages. Overigens staan in de nota Nota Integrale Veiligheid 2015 -2019 weer 5 (deels) andere 'bijbehorende doelen'.
d. Zijn de ambities voorzien van (outcome-)indicatoren om deze te meten?	Nee	Niet in de programmabegroting. In de nota Nota Integrale Veiligheid 2015 - 2019 staan wel indicatoren, maar onduidelijk is welke een operationalisering zijn van de in de programmabegroting genoemde doelen
e. Is er nulmeting van indicatoren uitgevoerd?	Nee	Zie d. In de nota Nota Integrale Veiligheid staan wel metingen van de afgelopen jaren, maar onduidelijk is welke horen bij de in de programmabegroting genoemde doelen.
f. Is er een streefwaarde verbonden aan	Nee	

BEGROTING 2016		
Criterium	Oordeel	Toelichting
het te bereiken maatschappelijk effect?		
g. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	
De tweede w-vraag: wat gaan we daarvoor doen? / art. 8 BBV, 3^e lid, onder b		
a. Kunnen met de voorgenomen activiteiten de beoogde ambities volledig worden bereikt?	Deels	Niet te beoordelen op basis van de maatregelen, die in de programmabegroting worden genoemd. Er staan wel concrete maatregelen genoemd in het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2015/2016 (onduidelijk is waarom deze niet herhaald zijn in de programmabegroting).
b. Is voor de activiteiten aangegeven wat <i>specifiek</i> in het <i>begrotingsjaar</i> gepresteerd wordt?	Deels	De maatregelen zijn over het algemeen niet SMART geformuleerd, zodat onduidelijk is wat wanneer 'af' is.
c. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	
De derde w-vraag: wat gaat dat kosten? / art. 8 BBV, 3^e lid, onder c		
a. Is het programma voorzien van een overzicht van baten en lasten?	Deels	Maar zeer summier, op programmaniveau. Dus niet op maatregelenniveau. Opmerkelijk is dat de maatregelen van de prioriteiten in het Uitvoeringsplan 2015/2016 niet voorzien zijn van een prijskaartje, terwijl dat wel (deels) geldt voor de niet-prioritaire ("overige") strategische thema's.
b. Sluit de systematiek van het financieel overzicht aan op de onderscheiden doelen	Nee	
c. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	

JAARSTUKKEN 2015		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De eerste w-vraag: wat willen we bereiken?		
a. Wordt verantwoording afgelegd over de beoogde doelen uit de begroting?	Nee	Er wordt alleen summier ingegaan op de procesmatige aspecten van de twee speerpunten.
b. Wordt hierbij gebruik gemaakt van de	Nee	In de begroting waren ook geen indicatoren

JAARSTUKKEN 2015		
Criterium	Oordeel	Toelichting
indicatoren uit de begroting?		opgenomen. Op zich is dit opmerkelijk, omdat in de Nota Integrale Veiligheid wel indicatoren staan.
c. Is er een verklaring gegeven voor het al dan niet realiseren van de doelen uit de begroting?	Nee	
De tweede w-vraag: wat gaan we daarvoor doen?		
a. Wordt verantwoording afgelegd over de beoogde activiteiten uit de begroting?	Deels	De stand van zaken m.b.t. de vaststelling van de Nota Integrale veiligheid wordt summier beschreven. Van de andere activiteiten wordt alleen het op niveau zijn van de wijkagenten genoemd.
b. Is aangegeven tot welke <i>specifieke</i> resultaten dat in het <i>verslagjaar</i> heeft geleid? (bijdrage aan ambitie?)	Nee	
c. Zijn afwijkingen van de uitvoering van de activiteiten verklaard?	Nee	
De derde w-vraag: wat gaat dat kosten?		
a. Zijn afwijkingen van de lasten verklaard?	Nee	De financiële verantwoording betreft niet meer dan een overzicht van de ontwikkeling van de begroting en een opsomming van de afwijkingen. Er worden geen verklaringen of toelichtingen gegeven.
b. Zijn afwijkingen van de baten verklaard?	Nee	

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – JAARSTUKKEN – KADERNOTA - UITVOERINGSAGENDA		
Criterium	Oordeel	Toelichting
a. Zijn de Jaarstukken (i.c. programmaverantwoording) in algemene zin een spiegelbeeld van de programmabegroting (i.c. programmaplan)?	Ja	
b. Sluit de programmabegroting aan op de Uitvoeringsagenda (inhoudelijk en financieel)?	Ja	
c. Sluit de programmabegroting aan op de Kadernota (inhoudelijk en financieel)?	Ja	

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – ONDERLIGGENDE BELEIDSNOTA'S		
Criterium	Oordeel	Toelichting
a. Ligt er een actuele beleidsnota (-visie) aan het programma (of een deel er van) ten grondslag?	Ja	De Nota Integrale Veiligheid 2015 -2019.
b. Sporen de daarin verwoorde ambities met die van de programmabegroting?	Deels	Voor een deel betreft het andere 'doelen'.
c. Is de beleidsnota voorzien van een uitvoeringsprogramma?	Ja	Het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2015/2016.
d. Spoort het uitvoeringsprogramma qua (planning van de) activiteiten met de programmabegroting?	Ja	In de begroting wordt verwezen naar enkele acties uit het Uitvoeringsplan.
e. Wordt er in de betreffende beleidsnota inzicht geboden in de wijze waarop en de criteria waarmee het beleid wordt geëvalueerd?	Deels	Bij sommige doelen in de nota Integrale Veiligheid is dit wel gebeurd, bij andere doelen niet. Het blijft onduidelijk met welke criteria de doelen worden gemeten.

Programma Verkeer, vervoer en waterstaat

BEGROTING 2016		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De eerste w-vraag: wat willen we bereiken? / art. 8 BBV, 3 ^e lid, onder a		
a. Volgen de ambities uit een visie?	Deels	De zeer algemene doelstellingen uit het (verouderde) gemeentelijke mobiliteitsplan komen min of meer in beschrijvende zin terug in de begroting. Datzelfde geldt overigens ook voor de toelichtingen op de 'opgaven' uit de Toekomstvisie +.
b. Zijn de ambities geformuleerd als een maatschappelijk effect (outcome)?	Nee	De drie w-vragen zijn uitgewerkt per speerpunt. De speerpunten hebben niet het karakter van doelstellingen gericht op het realiseren van een maatschappelijk effect.
c. Dekken de ambities het hele programma af?	Nee	De korte beschrijving vooraan het programma is veel breder dan de speerpunten.
d. Zijn de ambities voorzien van (outcome-)indicatoren om deze te meten?	Nee	
e. Is er nulmeting van indicatoren uitgevoerd?	Nee	
f. Is er een streefwaarde verbonden aan het te bereiken maatschappelijk effect?	Nee	
g. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	
De tweede w-vraag: wat gaan we daarvoor doen? / art. 8 BBV, 3 ^e lid, onder b		
a. Kunnen met de voorgenomen activiteiten de beoogde ambities volledig worden bereikt?	Deels	De activiteiten voor twee van de drie speerpunten betreffen voorbereidende.
b. Is voor de activiteiten aangegeven wat <i>specifiek</i> in het <i>begrotingsjaar</i> gepresteerd wordt?	Ja	Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de meeste activiteiten ook al in de begroting 2015 waren opgenomen.
c. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	

BEGROTING 2016		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De derde w-vraag: wat gaat dat kosten? / art. 8 BBV, 3 ^e lid, onder c		
a. Is het programma voorzien van een overzicht van baten en lasten?	Ja	
b. Sluit de systematiek van het financieel overzicht aan op de onderscheiden doelen	Nee	
c. Is de verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken zichtbaar verwerkt?	Nee	

JAARSTUKKEN 2015		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De eerste w-vraag: wat willen we bereiken?		
a. Wordt verantwoording afgelegd over de beoogde doelen uit de begroting?	Nee	In de begroting zijn geen doelen opgenomen, alleen speerpunten die het karakter van activiteiten hebben.
b. Wordt hierbij gebruik gemaakt van de indicatoren uit de begroting?	Nee	In de begroting waren ook geen indicatoren opgenomen. Op zich is dit opmerkelijk, omdat in de begroting 2013 nog was aangegeven dat de indicatoren voor het programma verkeer nog uitgewerkt zouden worden.
c. Is er een verklaring gegeven voor het al dan niet realiseren van de doelen uit de begroting?	Nee	
De tweede w-vraag: wat gaan we daarvoor doen?		
a. Wordt verantwoording afgelegd over de beoogde activiteiten uit de begroting?	Deels	De ontwikkelingen en stand van zaken rond de uitvoering van de activiteiten (speerpunten) wordt beschreven. Twee uit te voeren studies zijn (opnieuw) uitgesteld, zonder dat toegelicht wordt waarom het (eerder) niet gelukt is.
b. Is aangegeven tot welke <i>specifieke</i> resultaten dat in het <i>verslagjaar</i> heeft geleid? (bijdrage aan ambitie?)	Nee	Benoemd is welke tussenproducten gerealiseerd zijn (inrichtingsplan, ontwikkelingsstrategie, ...).
c. Zijn afwijkingen van de uitvoering van de activiteiten verklaard?	Nee	

JAARSTUKKEN 2015		
Criterium	Oordeel	Toelichting
De derde w-vraag: wat gaat dat kosten?		
a. Zijn afwijkingen van de lasten verklaard?	Nee	De financiële verantwoording betreft niet meer dan een overzicht van de ontwikkeling van de begroting en een opsomming van de afwijkingen. Er worden geen verklaringen of toelichtingen gegeven. Opvallend is dat de realisatie (net als in 2014) een forse afwijking laat zien ten opzichte van de gewijzigde begroting. Voor de raad is het van belang te weten of en zo ja waarom dat niet in het lopende begrotingsjaar voorzien was. Nu kan er niet meer bijgestuurd worden.
b. Zijn afwijkingen van de baten verklaard?	Nee	

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – JAARSTUKKEN – KADERNOTA - UITVOERINGSAGENDA		
Criterium	Oordeel	Toelichting
a. Zijn de Jaarstukken (i.c. programmaverantwoording) in algemene zin een spiegelbeeld van de programmabegroting (i.c. programmaplan)?	Ja	
b. Sluit de programmabegroting aan op de Uitvoeringsagenda (inhoudelijk en financieel)?	Deels	Enkele speerpunten uit de Uitvoeringsagenda komen terug in de begroting.
c. Sluit de programmabegroting aan op de Kadernota (inhoudelijk en financieel)?	Ja	Er is sprake van aansluiting, maar opgemerkt moet worden dat onduidelijk blijft waarom extra middelen nodig zijn voor bepaalde speerpunten.

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – ONDERLIGGENDE BELEIDSNOTA'S		
Criterium	Oordeel	Toelichting
a. Ligt er een actuele beleidsnota (-visie) aan het programma (of een deel er van) ten grondslag?	Nee	Het Gemeentelijk Mobiliteitsplan Overbetuwe (GMO) had een looptijd van 2003 tot 2013. Er is nog geen geactualiseerd GMO.
b. Sporen de daarin verwoorde ambities met die van de programmabegroting?	Deels	De zeer algemene doelstellingen uit het (verouderde) gemeentelijke mobiliteitsplan

RELATIE PROGRAMMABEGROTING – ONDERLIGGENDE BELEIDSNOTA'S		
Criterium	Oordeel	Toelichting
		komen min of meer in beschrijvende zin terug in de begroting. Datzelfde geldt overigens ook voor de toelichtingen op de 'opgaven' uit de Toekomstvisie +.
c. Is de beleidsnota voorzien van een uitvoeringsprogramma?	Nee	
d. Spoort het uitvoeringsprogramma qua (planning van de) activiteiten met de programmabegroting?	Nee	De genoemde activiteiten in het GMO komen niet terug in de begroting. Mogelijke verklaring daarvoor is dat het GMO tot 2013 liep en nog niet geactualiseerd is.
e. Wordt er in de betreffende beleidsnota inzicht geboden in de wijze waarop en de criteria waarmee het beleid wordt geëvalueerd?	Nee	